

**Memòria
de Mallorca**

www.memoriadelesilles.org

Temps de la Memòria

Exemplar gratuït

Número 36 / Febrer 2016

Edicions

Suborns i tretes a la presó de Can Mir (1936-1941): noves aportacions

Manel Suárez Salvà
Leonard Muntaner, 2016

Fins al 1941, va ser una de les presons més dures del feixisme, cada dos per tres alliberaven republicans per dur-los a matar: els treien de la presó i els duïen a matar a l'extraradi de Palma o, més enfora, molts a Porreres. Amb 500 ptes. podien salvar-se...

Guerra i repressió franquista a les Illes Balears

Associació per a la Memòria Històrica
i Democràtica del Baix Llobregat

Una visió global de la repressió a
les illes entre el 1936 i 1975.

El podreu trobar a la venda
a **Llibres Ramon Llull**
C/ Argenteria, núm. 9. Palma

CONFERÈNCIA:

Fosses del franquisme: exhumant víctimes de desaparicions forçades

19 de febrer, 19.00 h

UGT-Palma (Font i Monteros, 8)

a càrrec de

Francisco Etxeberria Gabilondo

Doctor en Medicina per la Universitat del País Basc. Metge Especialista en Medicina Legal i Forense. Especialista en Antropologia i biologia forense de la Universitat Complutense de Madrid. Professor Titular de Medicina Legal i Forense de la Facultat de Medicina de la Universitat del País Basc. Professor de Medicina Legal de l'Institut Basc de Criminologia de la Universitat del País Basc.

Premi Drets Humans de la Diputació Foral de Gipuzkoa 2006.

El seu equip ha rebut el Premi de Drets Humans del Govern Basc al 2007.

Membre de la Societat de Ciències Aranzadi, actualment és el seu president, on dirigeix el grup de treball constituït per a l'estudi dels desapareguts i les fosses comunes de la Guerra Civil que ha col·laborat amb distintes associacions de Memòria Històrica en més d'un centenar d'exhumacions.

Ha participat en l'exhumació i autopsia de Víctor Jara al 2009 i a l'anàlisi de les restes de Salvador Allende el 2011.

Organitza:

**Memòria
de Mallorca**

www.memoriadelesilles.org

Col·labora:

ASSEMBLEA GENERAL ORDINÀRIA 2016

Data: 5 de març de 2016

Lloc: Sa Societat de Calvià (Av. de Palma, 1, Calvià)

Hora: A les 10.30 h

Memòria
de Mallorca

Ordre del dia:

1. Lectura i aprovació de l'acta de l'assemblea anterior.
2. Memòria d'activitats i aprovació dels comptes.
3. Llei de Fosses de les Illes Balears.
4. Reunions i peticions a les noves Institucions (Ajuntaments, Consell de Mallorca i Govern Balear).
5. Precs i preguntes

La Assemblea serà oberta i pública, amb la participació de totes aquelles persones que hi vulguin assistir.

Desplaçament amb autobús:

És la línia 111 del TIB i s'ha de collir a l'estació intermodal de la plaça d'Espanya, a una de les andanes del soterrani. Es paga al mateix bus, però serveix la targeta dels TIB.

Horaris:

- Sortida des de Palma a les 9.15 h.
- Tornada des de Calvià a les 12.50, 15.10 o 17.45 h

Tenim previst acabar a 12.30 h. A continuació gaudirem d'un refrigeri-dinar, s'hi voleu quedar cal dur un plat per compartir, coca, truita, ensaïmada, etc., la beguda la comprarem allà.

En aquest enllaç teniu el mapa de Sa Societat:

<https://www.google.es/maps/place/Avinguda+de+Palma,+1,+07184+Calvi%C3%A0,+Illes+Balears/@39.5651669,2.5021557,17z/data=!3m1!4b1!4m2!3m1!1s0x12978bb5ce1f6031:0x9a43294641657cdd>

Finalment, recordar-vos que ja podeu ingressar la quota anual de socis 2016 al compte corrent **2056 0004 49 4102006399** de Caixa Colònia, indicant el vostre nom i el concepte, o si ho preferiu, abonar-la en efectiu el dia 5 de març a la mateixa Assemblea.

Gràcies com sempre pel vostre suport i fins aviat.

Maria Antònia Oliver i Paris,
Presidenta de Memòria de Mallorca

Calvià, febrer de 2016

Crèdits:

Han col·laborat:

Mª Antònia Oliver París
Manel Suárez Salvà
Miquel Mascaró Carrera
Blai Guevara Caparrós
Miquel Bauzá Frau
Antònia Mercadal Serra

**Coordinació,
disseny i maquetació:**
Blai Guevara

Temps de la Memòria
és el butlletí trimestral
de l'Associació Memòria
de Mallorca. DL: PM 311-2014

La publicació no es fa
responsable de les opinions
dels seus col·laboradors.

Per posar-se en contacte
amb nosaltres: **625 45 45 00**
tempsdelamemoria@gmail.com

A continuació, una breu descripció del lloc que hem triat enguany per fer la nostra Assemblea, un espai molt estimat i relacionat amb la tasca i principis de Memòria de Mallorca:

L'

Ben aviat, la pràctica totalitat de famílies del poble s'hi havia associat i varen emprendre un dels seus objectius més ambiciosos: la

compra d'un solar a l'entrada del poble i la construcció d'un cafè amb una sala de formació al pis superior i d'un gran cinema/teatre amb capacitat per a més de tres-centes persones. Els seus recursos econòmics eren minsos i l'Ajuntament, en aquells anys, era molt pobre. Per edificar aquestes instal·lacions decidiren emetre accions de 50 pessetes cada una. Les persones que tenien els doblers, en compraren una o varies; qui no podia pagar, feia feina en la construcció dels edificis després de la seva jornada laboral. Així, de l'esforç d'uns obrers i obreres compromesos, amb il·lusió i empena per canviar el seu futur, es va aconseguir fer realitat un dels projectes més bells que mai s'han enllestit a Calvià. A finals de 1934, Sa Societat era una realitat.

El somni, però, els va durar ben poc. El cop d'estat de 1936 va suposar, també, el final de les il·lusions. La Falange va incautar l'edifici i se'l va escriure a nom seu. Molts dels socis i directius foren empresonats o assassinats. Des d'aleshores han passat molts anys i mai han retornat l'edifici, robat, als seus legítims propietaris.

Fer-hi, enguany, l'assemblea de Memòria de Mallorca és un acte de solidaritat amb els calviàners i calviàneres que, encara avui, reclamen que els retornin el que és seu. És un acte d'homenatge als homes i dones que, amb el seu esforç, demostraren que els somnis poden aconseguir-se. **És un acte de justícia amb les víctimes del poble que, per somniar un futur millor per a elles i els seus fills, ho pagaren amb la presó o amb les seves vides.** ■

Secrets d'Estat eterns i el cas de Lasa i Zabala

Per Mª Antònia Oliver París, presidenta de MdM

La Llei espanyola 9/1968, que regula les normes de Secrets Oficials, dictada durant la dictadura franquista, estableix que l'única manera que els secrets puguin ser consultats és amb una ordre expressa de l'òrgan de l'estat que els va declarar secrets, és a dir del Cap de l'Estat i/o la seva plana major, en aquest cas la Dictadura Franquista. Aquesta llei no estableix terminis, és a dir "els secrets d'estat" poden ser per sempre. I de fet ho segueixen sent perquè encara que aquesta llei va ser modificada just abans d'aprovar-se l'actual Constitució, per la Llei 48/1978, que incorpora el principi de publicitat, al mateix temps, declara com a matèries classificades a aquells assumptes, actes, documents, informacions, dades i objectes, el coneixement per persones no autoritzades que pugui danyar o posar en risc la seguretat i defensa de l'Estat. La Llei de Memòria Històrica de 2007, encara que regula l'accés públic als arxius, no fa referències expreses

a la desclassificació de documents, i la Llei 19/2013, de Transparència, Accés a la Informació Pública i Bon Govern, declara, d'una banda, el principi del dret d'accés a la informació pública però en el seu article 14, fixa nombrosos límits al dret d'accés. El principal problema radica que amb la Llei de Transparència, al no desfer l'anterior, els secrets de estat passen a ser "eterns". Sense normativa ni terminis per a la seva desclassificació, depenen només de la voluntat del govern de torn o, de forma molt excepcional a Espanya, per ordre judicial, així va ser en el cas Lasa i Zabala.

El Grup Antiterrorista d'Alliberament (GAL), va ser un grup paramilitar que va practicar el terrorisme d'estat contra l'organització terrorista ETA i el seu entorn durant els anys 1982 i 1987. Una de les seves primeres accions va ser el segrest de dos joves bascos, José Antonio Lasa Aróstegui i José Ignacio Zabala Artano, tots dos de 18 anys, que es relacionaven amb l'entorn d'ETA. El 1983 es troba-

ven a França, residint en la localitat de Bayona, a prop de la frontera espanyola, havien formulat peticions d'asil polític i permisos de residència, que els havien estat concedits per diferents períodes de temps. El segrest per membres del GAL va tenir lloc a la frontera francesa, van ser traslladats al nord d'Espanya a dependències de la Guàrdia Civil de Intxaurroide per ordre del General Galindo per interrogar-los, posteriorment al Palau de la Cumbre a Sant Sebastià on foren torturats i, a la vista del lamentable estat en que quedaren, el General Galindo, el Governador Civil Julen Egorriaga i el Tinent Coronel Ángel Vaquero ordenaren el seu assassinat i desaparició. Dos anys després, el 1985, els seus cadàvers van ser trobats sense roba i emmordassats, amb cinta adhesiva als ulls. Havien estat enterrats sota 50 quilos de calç viva en una fossa en un paratge natural a prop d'Alacant, després de ser sotmesos a brutals tortures i haver rebut un tir el cap. Les dades estan recollides en la sentència del cas, signada l'any 2.000, quinze anys després que fossin trobats per casualitat els seus cossos sense vida ja que al principi no es van relacionar amb la seva desaparició. Va ser ja al 1995 quan el Comissari Jesús García García d'Alacant va reactivar el cas quan sospità per una declaració d'un membre del GAL que solien enterrar las víctimes en calç viva, llavors va recordar els dos cossos trobats feia 10 anys que constaven a la seva jurisdicció encara sense identificar.

A partir d'aquest moment les famílies de les víctimes que ja havien denunciat anteriorment sense cap resultat positiu, demanen al Metge Forense Francisco Etxeberria que faci la identificació, un cas difícil però que el prestigiós especialista acceptà i que finalment amb tot el rigor científic determinà sense cap mena dubte que es tractaven de les restes dels dos joves. Es aquí on les famílies es tornen a presentar als jutjats i aconsegueixen reobrir el cas. Una de les seves peticions, davant la recerca judicial i l'aparició de nous testimonis que involucren directament estructures de l'estat, és la desclassificació dels secrets d'estat que afecta al CESID (Centre Superior d'Informació de Defensa). El procés a l'Audiència Nacional va ser llarg i difícil ja que implicava a alts càrrecs de la Policia, Guàrdia Civil i del propi Govern. L'Audiència va demanar primer a la Guàrdia Civil i Policia la documentació, van contestar que es tractava de documentació classificada i que complint amb la Llei de Secrets d'Estat de 1968 no la podien remetre. Posteriorment el Tribunal la va sol·licitar al Ministeri de Defensa que tampoc la va lliurar basant-se en la llei citada. Va haver de ser el Tribunal Suprem

que va sol·licità al Consell de Ministres que desclassifiqués el material, però el Govern va rebutjar l'aixecament del secret al·legant que el coneixement dels documents afectaria a la seguretat de l'Estat. Finalment el Tribunal Suprem va aconseguir la desclassificació de 13 dels 16 documents anomenats del CESID que implicaven directament a l'Estat i es van incorporar a la causa amb plena validesa com a prova. Documents elaborats pels serveis secrets que examinen els pros i els contres de la guerra bruta de l'Estat contra ETA i plantegen les formes d'actuar en el sud de França. Un dels documents conclou amb la frase "en qualsevol circumstància es considera que la forma d'acció més aconsellable és la desaparició per segrest".

En el procés judicial contra el GAL es va provar que aquest va ser finançat per alts càrrecs del Ministeri de l'Interior i es va jutjar i condemnar a Enrique Rodríguez Galindo, General de la Guàrdia Civil, Ángel Vaquer, Tinent Coronel, Julen Elgorriaga, Governador Civil de Guipúscoa, Enrique Daurat i Felipe Bayo, agents de l'Institut Armat. Al juliol de 2001 el Tribunal Suprem va augmentar aquestes condemnes, per considerar com a agreujant la seva condició de funcionaris públics. En total se'ls van assignar 365 anys de presó, encara que finalment, i després de complir uns pocs anys van sortir de presó aprofitant-se de mesures penitenciàries favorables, van ser canviats de règim per motius de salut, complint la resta de la seva condemna sota el règim de llibertat vigilada.

He volgut exposar aquest cas com a exemple perquè crec que il·lustra molt bé la problemàtica que existeix avui a Espanya i amb la qual es troben les víctimes de violacions contra els DDHH a l'hora de demanar la desclassificació de documents que les poden afectar, així com també els investigadors, i no només del període de la guerra civil i la dictadura franquista, també de l'època transicional. En el cas Lasa i Zabala es va poder aconseguir per la persistència dels familiars de les víctimes, d'organitzacions civils i de l'honradesa d'un comissari i a través d'una ordre judicial, realment però es un cas molt excepcional que està envoltat per un ample sector de interessos polítics i agents molt diversos. En tot cas, em sembla del tot encertada la decisió del Tribunal Suprem per considerar que un document que pot encobrir un delictes no ha de ser mai classificat, i que, en conseqüència, s'ha de desclassificar.

No valen els secrets d'estat davant la vulneració de DDHH i no valen lleis de classificació de arxius "eterns" a un estat democràtic. Perquè aquí sí? ■

25 RELATS: Mallorca 1936

9ª ENTREGA

QUERELLA DESTINADA AL JUZGADO NACIONAL EN LO CRIMINAL Y CORRECCIONAL FEDERAL Nº 1 DE LA CIUDAD DE BUENOS AIRES - REPÚBLICA ARGENTINA, EN LA CAUSA 4591/10 POR GENOCIDIO Y/O CRÍMENES DE LESA HUMANIDAD

DATOS DE LA PERSONA QUERELLANTE

• **Nombre:** Miguel Mascaró Carrera

DATOS DE LA VÍCTIMA DIRECTA

- **Nombre:** Miguel Mascaró Mas
- **Edad:** 21 años cuando lo detuvieron
- **Origen:** Campos del Puerto (Mallorca)
- **Grado de parentesco:** padre

HECHOS

Como sucedía con muchos muchachos en la Mallorca rural de aquella época, las familias humildes tenían por costumbre que los hijos/as empezaran a trabajar a tempranas edades. En el caso de mi padre, fue contratado para trabajar, con solo cinco años de edad, como porquerizo, con un salario de 100 pesetas anuales, estando a tan temprana edad ya mal nutrido y durmiendo sobre un jergón de paja. Esta actividad la vino realizando hasta los diez años, pasando a trabajar en la construcción. Pero no fue hasta la llegada de la II República que mi padre aprendió a leer y a escribir, y también fue por esta época, cuando mi padre contaba unos dieciséis años, en compañía de diez jóvenes como él, que fundó una cooperativa con el propósito de construir las escuelas de su pueblo, Campos, como sucedió en casi todos los pueblos de la isla gracias al esfuerzo de la República. Es notorio también el interés de la II República para que la enseñanza llegara a todos los rincones del país, motivo por el cual se montaron en Campos las escuelas nocturnas, para alfabetizar a la población. Mi padre fue un alumno muy aplicado y así aprendió a leer y a escribir.

Querella Argentina. El franquismo a judici

Actualmente, he intentado conocer cómo fue aquel proceso de construcción y he ido frecuentemente al ayuntamiento de aquel pueblo para saber quiénes fueron los albañiles que construyeron las escuelas y siempre se me ha dado la "callada por respuesta", sin saber a ciencia cierta el motivo.

Al producirse el Golpe de Estado, y una vez proclamado el bando del General Goded el 19 de julio de 1936, un grupo de falangistas procedentes de otros municipios –que ya llevaban otros presos–, vinieron a buscar a mi padre con la acusación de pertenecer al Partido Comunista. Se lo llevaron hacia un lugar llamado "Costa de Son Umas", situado entre Campos y Felanitx, adentrándose unos 400 metros en el interior del bosque, con el propósito de fusilarlos a todos. Pero al ser al anochecer y en un descuido de los golpistas, mi padre echó a correr, consiguiendo así salvar su vida de una de las muchísimas "sacas" que se perpetraron en Mallorca durante este período.

Estuvo en el monte escondido durante 8 días, tras los cuales volvió a su domicilio, siendo detenido de nuevo con la excusa de tener que hacer el servicio militar. Estuvo retenido en el pueblo (Campos, Mallorca) y fue torturado obligándole a tomar muy a menudo aceite de ricino. Poco después, fue trasladado al Fortín de Illetas (Calviá, Mallorca) donde permaneció hasta que tuvo lugar, junto a otros compañeros de Campos, el Consejo de Guerra el 28/9/1937. El fiscal Ricardo Mulet le pidió la cadena perpetua (todo ello comprobable en la causa 119-1937 del archivo de Memòria de Mallorca). A reseñar los informes negativos del alcalde, Falange y Guardia Civil y los testimonios de Bartolomé García, Cosme Prohens y Nicolás Pizá, entre otros, acusando a mi padre de "cabecilla y abanderado comunista y que usaba la camiseta con el emblema comunista y amenazaba con barrer a los de ideas opuestas". Mi padre era pacifista. **Una vez se le redujo la condena a 6 años y un día, fue obligado a cumplir el servicio militar en un batallón disciplinario.** ■

No a la impunitat del franquisme
Exhumació fosses • Anul·lació causes
Retirada simbologia

Concentració

Tots els primers dissabtes de cada mes, diferents col·lectius memorialístics ens concentram a la Plaça Major de Palma a les 12.00 h. **VINE!**

VERITAT JUSTÍCIA REPARACIÓ

Companyes, companyes, no vos oblidem!

Ajuda la Memòria!

Aquest és el compte de MdM per si voleu ajudar-nos amb qualsevol aportació per finançar l'Associació:

Colonya Caixa de Pollença:
2056 0004 49 4102006399

Què és avui una víctima?

Per Blai Guevara, tresorer de MdM

Per víctima tots entenem que és una persona a la qual, qualcú –el victimari– li produeix un dany qualsevol –ja sigui físic o psíquic–, generalment aquesta es troba indefensa en una situació d'inferioritat davant l'agressió comesa. També tenim clar que impunitat és la situació resultant quan s'ha comès un dany, o un delictes que no ha estat estat reparat, no obtenint cap tipus de justícia i pel qual el responsable no ha estat condemnat, ni castigat, ni ha reparat a la víctima.

Sobre els conceptes de víctima, victimari i impunitat no hi ha lloc a dubtes, ni dobles interpretacions; totes les persones ho tenim molt clar. Llavors perquè hi ha víctimes que encaixen a la perfecció amb aquesta idea àmpliament acceptada i víctimes de segona classe, o pitjor encara, víctimes a les quals se'ls nega la seva condició com a tal –a més de llançar-les a l'oblit–, enterrant-les en vida als ulls de tota una societat que demostra una molt curta visió, oblidant tornar la vista enrera embolicada en el desenfrenament que el món occidental imposa amb la seva particular fugida cap endavant en la història? La vertiginosa activitat diària, l'espectacle informatiu excessiu i la insaciable dependència que patim de la tecnologia, són un instrument més que afavoreix la desmemòria social en la qual ens diluïm, no deixant ni espai ni temps per a la reflexió i molt menys per visitar el nostre passat més recent, del qual és conseqüència directa el nostre present actual. La nostra *societat líquida* –que ja apuntà Zygmunt Bauman–, pressonera d'hedonisme, de la desorientació provocada per la pèrdua de valors, del consumisme i la individualitat extrema, assigna a qualsevol cosa, ja siguin animals o

persones, la categoria d'objecte de consum que comporta necessàriament una durada limitada; quan s'assoleix aquesta es converteix en un objecte inservible. Això passa en tots els aspectes de la vida, tant es així que el ser humà ha deixat de tenir valor humà per a ser un objecte de producció o consum; s'ha mercantilitzat el seu valor: llavors, si el d'una persona avui dia està en clara recessió, quin serà el d'una persona desapareguda o morta dècades enrera?

La consigna global és sempre mirar cap al futur, aspirar cap a un anhel, una hipòtesi, alguna cosa que no ha succeït; una promesa, qualche cosa incerta, irreal. La veritat és, precisament, el què ha ocorregut, el què s'ha materialitzat, el què va passar: el passat sí és real, és realitat, no és cap conjectura, ni artífici. Llavors perquè des de les tribunes només se senten veus que prometen el futur? Perquè aquest no existeix, és una altra promesa incomplida però que cadascú s'imagina sempre favorable. No és casualitat. I en aquest ordre de coses mirar al passat és mirar una cosa inservible i prescindible, no duu a cap lloc i no és necessari en el dia a dia. Però tot i que no sigui útil materialment sí que ho és per construir una estructura immaterial que ens pertany i ens conforma, on es fonamenta el què som com a societat i com a individus: el passat ens serveix com a referència des de la qual abarcar una perspectiva més àmplia que ens permet interpretar millor el nostre present i preveure un possible futur.

Per a una gran part de la societat és allà on són aquestes víctimes invisibles a les quals se'ls nega la seva realitat. Però la realitat és que aquestes víctimes també estan aquí avui, entre nosaltres. Que no les vulguem veure no significa que no existeixin. No existeix Marta del Castillo? És tan sols un succés del passat? Per als seus éssers estimats és molt improbable, víctimes del dolor de la seva desaparició. Tampoc han existit les persones assassinades pel terrorisme? Ha caducat la seva absència per als seus descendents? Serveix d'alguna cosa recordar-les? Influeix això d'alguna manera a l'ÍBEX? O l'atur davallarà amb el seu reconeixement social? Per a la salut democràtica d'un poble no sols serveix sinó que és necessari. Hem d'enterrar ja la idea d'Humanitat tal com la coneixem fins ara i inaugurar sense complexos un nou període com a posthumanitat o postmodernitat? En quin lloc queda la nostra empatia vers a la resta de la raça humana? Darrerament estem veient com per una banda ens sentim to-

talment identificats amb les víctimes de l'atemptat de París i per l'altra sentim una clara indiferència amb les víctimes de la guerra de Síria. Què ens està passant per a què facem aquestes diferències tan abominables entre víctimes occidentals i totes les altres víctimes sense cap interès? Elie Wiesel va dir: en Auschwitz va morir l'home i la idea de l'home. Potser tenia raó?

Tots els anys Israel celebra el *Yom Hashoah*, el Dia del Record de l'Holocaust i de l'Heroisme: el país es paralitza per complet quan sonen les sirenes. És una catarsi col·lectiva la fi de la qual no és altra que la de recordar el dolor, compartir el dol, solidaritzar-se amb les víctimes; malgrat hi hagi diverses generacions de distància aquesta es redueix sensiblement, la història es fa propera, la història que es comparteix entre vius i morts. A Jerusalem es va crear el Museu de la Història de l'Holocaust 'Yad Vashem', i a Alemanya molts dels camps de concentració són centres d'interpretació de la barbàrie nazi... i tot això per a què? Té alguna utilitat per als seus visitants? Indubtablement. Aquests llocs parlen a les nostres consciències i ens adverteixen del seu passat, que com a antigues fites o fars tracten de prevenir-nos del perill de l'oblit: si oblidam d'on venim és molt fàcil que ens perdem en l'actual deriva. Necessitam punts que ens orientin.

Sobre les víctimes del nazisme no hi ha discussió alguna. Les atrocitats ocorregudes durant la II Guerra Mundial són inqüestionables; les imatges, la documentació i els testimonis no ens permeten dubtar de la seva veracitat. Aquestes víctimes gaudeixen d'una consideració de la qual les víctimes del franquisme manquen totalment. Eren per ventura les víctimes de l'Holocaust mereixedores del seu destí? Llavors perquè aquí, a Espanya, l'ombra del dubte s'estén sobre les víctimes de la Guerra Civil? Les persones d'ideologia progressista, nacionalista, republicana i d'esquerres, en general, s'ho havien merescut? Era una raó suficient per perseguir-les i massacrar-les? En aquest país sempre ha prevalgut la consigna del "i tu, més". Sabem que va haver-hi víctimes en els dos bàndols injustament assassinades; el seu crim és el mateix i el dolor patit també. Reconeixem la ignomínia patida per les dues parts, però cal puntualitzar alguns aspectes que es passen intencionadament per alt: no és el mateix defensar-se que atacar. No és igual qui inicia un conflicte armat –des de la figura, tan actual avui dia, de la *guerra preventiva*: "Franco salvà España de la barbarie comunista"– que qui es veu immers en

aquest sense poder eludir-ho. Una vegada més la premissa d'una idea futura es converteix en una veritat inapel·lable; el futur; alguna cosa que pot o no ocórrer, però que segur no existeix perquè no ha tengut lloc. És què el comunisme –si es pot entendre comunisme com qualsevol ideologia englobada dins de l'esquerra, ja que el franquisme així ho feia– és pitjor que el feixisme? En la pràctica tots dos sistemes polítics no han estat més que totalitarismes i dictadures nefastes que han perseguit sistemàticament a tots els seus opositors. Sabem com les hi gastaven Stalin, Hitler o Mussolini, però en aquest país, amb Franco, sempre existeixen reserves; fora de les nostres fronteres ho tenen més clar que aquí. Pesen molt els 40 anys d'adoctrinament de tota una societat sotmesa i els altres 40 anys de silenci còmplice. Hi ha hagut molt de temps per fabricar una veritat a mida dels interessos dels vencedors, on la gran amenaça d'occident tenia el color vermell i les seves espúries intencions el color negre. On el relat macabre de la seva crueltat fabricava monstres capaços dels més sàdics crims: les hordes roges van existir, però foren exactament això, grups incontrolats de milicians que es prenen la justícia per la seva mà. Però van sorgir fruit de la improvisació i el desordre. A diferència dels colpistes que actuaven de forma coordinada i sota un guió molt meditat el qual perseguia com a principal objectiu exterminar a l'enemic; Mola ho va deixar ben palès: "la acción ha de ser en extremo violenta para reducir lo más rápido posible al enemigo, que es fuerte y bien organizado". Però la República, una vegada superà la descoordinació inicial, perseguí i castigà –amb més o menys encert– els abusos i vexacions dels escamots que actuaven pel seu compte, ans al contrari que el bàndol nacional des del qual es fomentaven sense escrúpols.

Un altre aspecte recurrent de l'argumentari dels detractors de recuperar la memòria històrica de les víctimes és que en la guerra va ha-

ver-hi víctimes dels dos bàndols i la Memòria Històrica, tal com la concebem avui, tan sols encalça recuperar la memòria d'un dels bàndols; això per descomptat! Perquè durant 40 anys sols varen ser homenatjades i recordades únicament les víctimes del bàndol republicà, i durant altres 40 anys després sols s'ha llançat més terra al damunt, si cap, en forma d'oblit intencionat sobre les víctimes del bàndol nacional, sense obtenir cap tipus de reconeixement, justícia o reparació, suportant encara –40 anys després de la mort del dictador– l'afront de la simbologia feixista present a les nostres places i carrers, i la indiferència –quan no el menyspreu– d'una gran part de la societat i de les institucions que ens representen. El nostre país no s'ha pogut espolsar encara l'allargada ombra que l'Església Catòlica projecta, en el qual pesa, i molt, l'empremta que gravà a ambdues classes de víctimes: mentres unes eren elevades als altars com a màrtirs d'una croada sacralitzant el seu sacrifici per Déu i per la Pàtria, les altres quedaven marcades a foc pel pecat irremissible de les seves perniciosos idees. I així és percebut encara per una part molt influenciada de la societat. La connivència de l'Església amb els colpistes des del primer moment l'ha feta el *còmplice necessari* per teixir una veritat oficial benida pel seu empar.

Vivim en un país que se pensa europeu on és possible empresonar la llibertat d'expressió; tolerar l'enaltiment del feixisme; o repatriar les restes d'expedicionaris de la *División Azul* mentres ignora les víctimes espanyoles dels camps de concentració, no diquem ja les víctimes del franquisme.

Fins que no es recuperi fins al darrer cos víctima de la contesa i dels 40 anys de repressió posterior no es podran honrar a totes les víctimes

de la Guerra Civil per igual, per la senzilla raó que no hi són totes. Serà llavors quan podrem parlar realment de reconciliació i de la completa cicatrització de les ferides, fins llavors aquest serà un país dividit, social, polític i territorial-

ment –perquè no té un projecte comú on tinguin cabuda totes les diferents sensibilitats que conviuen en ell–, amb una fràgil democràcia –assentada sobre els inestables fonaments de les fosses comunes de 115.000 víctimes que continuen desaparegudes– que es va aferrar a un pacte arreglat, de mínims anomenat Transició on, tant la Memòria com altres qüestions varen quedar ajornades, esperant pacientment que s'anessin oblidant, o que les organitzacions o les persones que les demandaven anessin desapareixent o morint pel mer pas del temps. Ja és ben hora que aquest llarguíssim període de *transició*

doni pas a una *consolidació*, encara per fer, d'un veritable projecte democràtic on hi càpiguen totes les veus, perquè durant quatre dècades hem passat de la *prohibició de pensar* al *pensament únic* promogut pel neoliberalisme imperant. Fins que aquest país no faci una reflexió profunda del seu passat recent, i abandoni aquesta obstinada premissa de valorar únicament el *curt plaç*, no podrà reconciliar-se amb el seu present –què el futur serà o no serà–. L'esperit de la Transició i la seva Constitució, que durant 40 anys ens han venut com a la major fita assolida pels ciutadans, ha quedat en evidència essent un període en el qual s'han anat buidant de significat molts dels valors que ens havien duit fins a la democràcia, entre els quals la *necessària reparació de les víctimes* que encara esperen el dia que s'els retorni la seva dignitat soterrada i poder passar aquesta pàgina de la història. ■

Història de la Causa nº 131 de 1937

Per Miquel Bauzá Frau

Jutge Mateo Llobera Balaguer,
coronell d'infanteria.

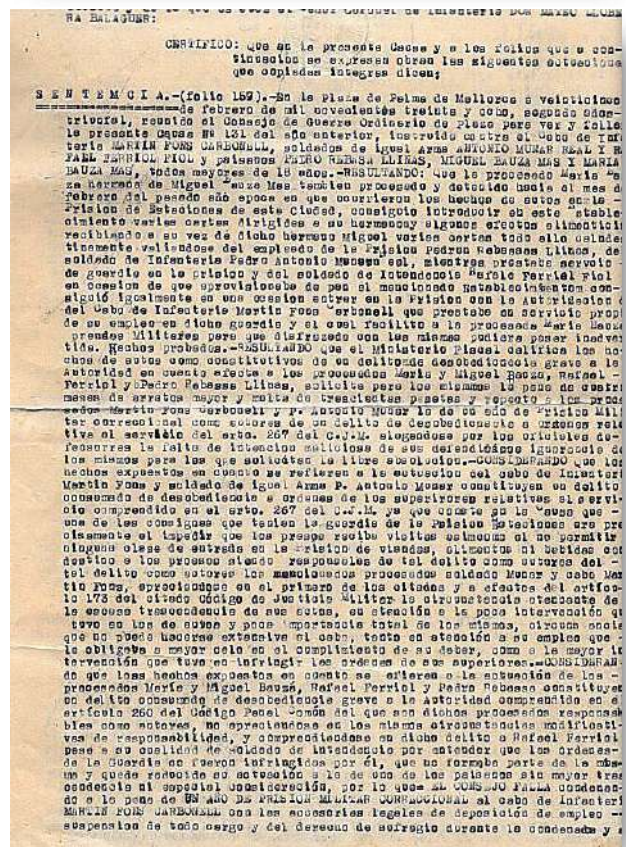
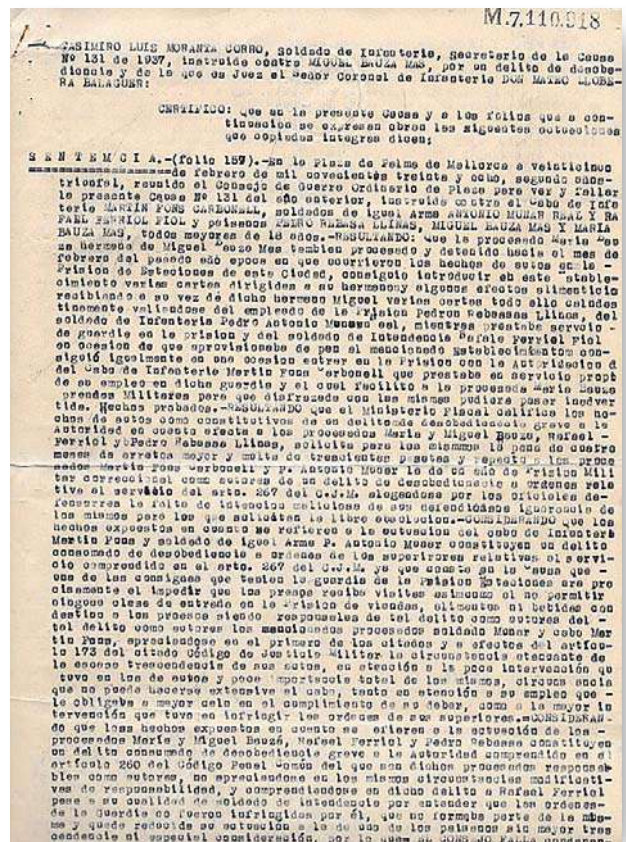
Causa instruída el 25 de febrer de 1938 a Palma contra:

- caporal d'infanteria Martín Fons Carbonell condemnat a un any de presó correccional militar,
- soldats d'igual armes, Antonio Munar Real i Rafael Ferriol Fiol, condemnats a sis mesos i un dia de presó i dos mesos i un dia, respectivament,
- paisans, Pedro Rebasá Llinás, **MIGUEL BAUZÁ MAS** i **MARIA BAUZÁ MAS** (dos mesos i un dia de presó)

Mon pare, Miquel Bauzá Mas, nascut el 1902 a Sineu i de malnom en Miquel de s'Hort, havia estudiat amb els "hermanos" jesuïtes. Havia estat bon estudiant i ja de gran ensenyava comptes i lletres a altres pagesos del poble. El 1920 fou enviat a la Guerra d'Àfrica i va prestar serveis de practicant d'infermeria. Sempre li vaig sentir dir que no havia pegat mai cap tir. Durant els anys de servei era qui redactava les cartes que els soldats sineuers li dictaven i que posteriorment es llegien a la trona durant la missa a l'església.

El juliol de 1936, quan començà l'alçament, fou delatat pel metge del poble, Bernadí, i s'amagà, com la majoria dels seus amics amb els quals se solia reunir a un cafè del fossar de Sineu per parlar de política. Durant un temps s'ocultà amb uns companys a una caseta de Ruberts però a mon pare no li pareixia un amagatall segur. Ho va dir i se n'anà, però els companys restaren a la caseta fins que poc després foren detinguts per un escamot de falangistes. Mon pare es va entregar al tinent Mateu, a Sineu, perquè li digueren que si l'aplegaven els falangistes el matarien. En aquell moment fou empresonat a Can Mir sense causa. La meua padrina Catalina Mas, de malnom *Sastreta* i mare de Miquel, va ser castigada pels falangistes a beure oli de ricí.

Quan va esclatà l'alçament, mon pare festejava na Francisca Mas Munar, també natural de Sineu i de malnom *Frontera*, que deu anys més tard es convertiria amb ma mare. Ella contava que pel poble la insultaven quan anava a plaça pel fet de festejar un roig i que procurava passar enfora dels falangistes. Ella plorava i callava.

A SEAS MENDES Y UN DIA de igual pena al soldado de Infanteria RAZAR AMANUA REAL, con las acusaciones de suplantacion de todo cargo publico y del derecho de sufragio durante la condena, y perdida de tiempo para el servicio como responsables ambos en concepto de autores de un delito punecado de desobediencia oprimos de superiores del art. 867 del C.J.M. aprehendidos en la ciudad de Los Angeles California, tras haberse presentado de sus autos, SE CONDENA a los procesados MARCELO MIGUEL ALVARO REAL, y a sus coautores y soldados de Intendencia RAFAEL FERRERIO FLORES a la pena de DOS AÑOS Y UN DIA de arresto mayor con las acusaciones de suplantacion de todo cargo y del derecho de sufragio durante la condena como autores de un delito punecado de desobediencia oprimos de superiores del art. 867 del C.J.M. aprehendidos en la ciudad de Los Angeles California, tras haberse presentado de sus autos, CODIGO Penal como un delito de transcurso de tiempo de un año a seis meses de procesos con aprehensiones circunstanciales modificativas de su responsabilidad y estando en cuenta el cumplimiento de la pena de multa a la que disponen los arts. 93 y 94 del codigo Penal como circunstancias de obono o no tenida en cuenta en la pronunciamiento de la pena de arresto mayor, y siendo participantes hay en las deliberaciones algunos de semejantes delitos como el caso de Rosalillo, Gabriel Diaz, Antonio Gomez, Manuel Gonzalez, Pedro Revellin, Bartolome Alcover, Jose M. Alfin, todos ellos rubricados.

[illegible]

DECRETO DE LA AUSENCIA JUDICIAL (folio 142)-Folios de milleros a 8 de Moravia
----- 1938-2-16 De conformidad con el anterior
dictamen, y por los fundamentos en el contenido de sobre los sentencias dictado
por el Consejo de Guerra en la Sesión No 131 de 1937, por la que se declaró
la ausencia de los señores: JUAN CARLOS GARCIA, JUAN CARLOS GARCIA, JUAN CARLOS GARCIA,
PRISION MILITAR CONVENCIONAL con las economías legales de depósitos de empleo
asistencia de todo cargo y del desarrollo de servicio dentro de la unidad,
y UN DIA DE PRISION MILITAR CONVENCIONAL, con las mismas economías que el anterior,
como responsables en concepto de autores de un delito cometido
de desobediencia en el soldado MUJER en el momento de esas transacciones
de no estar. Al soldado de Intendencia RAFAEL PEREZ MUJER y al personal

D. PEDRO ANTONIO ESTELA MUNAR, Alcalde de la villa de Sineu, provincia de Baleares.

CERTIFICADO: Que de los documentos y antecedentes obrantes en esta Alcaldía y noticias facilitadas por los Agentes de esta Autoridad, no aparece de ellos que el vecino de esta villa Miguel Benad Mas, de 47 años de edad, de oficio labrador, hijo de Melchor y Catalina, con domicilio en la calle Barro n. 23, en ninguna ocasión haya ejercido la mendicidad, siendo persona de buena conducta.

Y para que conste donde fuere menester, libro la presente a petición del interesado, en Sinen a treinta de Diciembre de mil novecientos cuarenta y nueve.

D. S. O.

La meva tia, Maria Bauzà Mas, germana de Miquel Bauzà Mas, que en aquell moment ja era mare de dos fills de 5 i 7 anys, es disfressà de soldat per passar cartes i menjar al seu germà Miquel. El febrer de 1937 la varen descobrir i un any més tard foren jutjats en consell de guerra ordinari: ella, mon pare, el caporal, dos soldats i un treballador de presons, acusats de col·laboradors. Mon pare i la seva germana foren condemnats el 25 de febrer de 1938 a dos mesos i un dia de presó i una multa de

per hom acusats de desobediència greu a l'autoritat. La tia Maria va ser empresonada a Can Sales.

No sé exactament quants anys va estar empresonat mon pare. Record que ma mare contava que va haver d'anar a festejar al Castell de Bellver. Per tant, si el febrer de 1937 mon pare ja era dins la presó i la tia Maria era descoberta per rebre i passar cartes a Can Mir, el febrer de 1938 era jutjat i després condemnat al Castell de Bellver, degué complir com a mínim un any i mig de presó.

En sortir, la reuma que patia s'havia accentuat pel temps que havia hagut de passar amagat i les males condicions a la presó. Es va casar amb ma mare d'amagat perquè feia poc temps que havien enfonsat el "Crucero Baleares" i no s'haguessin tolerat mostres d'alegria per part d'un roig. El 1939 nasqué el meu germà Sion, i el 1946 jo.

Els anys de postguerra foren especialment durs per als qui havien perdut la guerra. Fèiem de pagesos però els excessius tributs que les autoritats locals exigien als rojos ens feren decidir emigrar. El 1950 partírem a l'Argentina després de presentar la sentència del consell de guerra, el certificat d'antecedents penals del Ministeri de Justícia i els certificats de bona conducta del Comandant de la Guàrdia Civil i el batle de Sineu.

Uns anys més tard tornàrem a Mallorca però anàrem a viure a una porteria subterrània del centre de Palma. Record amb tendresa escoltar *Radio Pirenaica* i les converses sobre política de mon pare amb altres porters del barri que també havien patit la repressió franquista i com les converses s'acabaven de cop quan sentien passes que s'acostaven per por de ser descoberts. **Vull expressar el meu agraïment a tots els que amb la seva feina fan possible que la memòria perduri.** ■

Records

Per Antònia Mercadal Serra, secretària de Mdm

El vaig trobar, entre papers, documents i retalls de premsa del meu pare. Possiblement hagués vist aquest opuscle amb anterioritat, estava col·locat enmig d'uns retalls del diari Última Hora del dia 24 de febrer de 1937.

Aquesta data m'impactà. Era la data en que foren assassinats, al cementeri de Palma D. Emili Darder, batle de Ciutat; D. Antoni Mateu, batle d'Inca; D. Alexandre Jaume i D. Antoni M. Ques i Ventayol. El diari, però, no en deia res d'aquest crim, però sí que, a la plana 4 donava compte d'un Consell de Guerra celebrat contra set carrabiners i quatre paisans de Sa Pobla, que varen tenir el valor de intentar fer front al cop d'Estat feixista. Es donava la notícia que anaven a cometre un altre crim, d'entre els condemnats a mort en aquest Consell, el seu cunyat, el mestre Serra.

El M.C.I. y la manifiestan a este proyecto capitalista

DE MOMENTO, ES UNA CONSTITUCION ANTIDEMOCRATICA:

El proyecto de Constitución, tal y como está quedando, pierde día a día los escasos elementos democráticos que posea en su primera redacción.

Hasta el momento, la redacción del Proyecto Constitucional está resultando muy poco democrática.

Poco democrática porque su elaboración «durante meses» ha sido secreta, de espaldas a la opinión pública.

Poco democrática, porque ha sido elaborada por «consenso», esto es, poniéndose previamente de acuerdo sobre su contenido los partidos parlamentarios mayoritarios. Poniéndose de acuerdo los partidos parlamentarios sobre temas tales como los derechos de los trabajadores, la forma de estado, el papel de la mujer en la sociedad, los derechos nacionales de los pueblos... Como si la izquierda y la derecha pudieran tener los mismos puntos de vista; como si pudiéramos meter en un mismo saco los intereses de los grandes empresarios y los de los trabajadores, los

O.E.C. (Mallorca) su rechazo de Constitución y autoritario.

chos de las clases oprimidas y los intereses de los opresores, los derechos de los pueblos y los de la derecha centralista.

¿Por qué la Constitución ratifica la Monarquía establecida por Franco y renuncia a cualquier posibilidad de establecer en el Estado español un régimen Republicano? ¿Por qué la Constitución es como es y no de otra manera, más acorde con los intereses populares?

Porque los partidos parlamentarios no han luchado por ello. Ni los de derechas ni los de izquierdas. Que los primeros prefieran una Constitución como la que se prepara es lógico: su misión es defender los intereses de los explotadores y en este terreno tienen mucho ganado. Pero que los partidos de izquierdas, que se dicen socialistas y comunistas, no hayan luchado por una Constitución mejor no tiene justificación. Al menos no tiene justificación digna.

Han preferido ponerse de acuerdo con la derecha, llegar al consenso con ella, que luchar por defender tantas aspiraciones populares que la Constitución deja en la cuneta. Han preferido el consenso a una necesaria unidad de la izquierda que luche por defender los intereses del pueblo trabajador.

Una Constitución que

- es monárquica por definición;
- niega el derecho a la autodeterminación;
- recorta extraordinariamente la autonomía de los pueblos;
- se declara abiertamente capitalista;
- ignora los derechos propios de los trabajadores;
- olvida las reivindicaciones de la mujer;
- prevé toda suerte de limitaciones a los derechos ciudadanos

no es popular.

¡ABSTENCION!

MITIN PER L'ABSTENCIO. O DE DI-
DIUMENGE, DIA 12, DE NOVEMBRE, DACCION
CINE PALAU DE LA PREMSA.

A les 12 h. Por una Constitución para el pueblo.

ORGANITZACIO D'ESQUERRA COMUNISTA (OEC)
Pza. España 15, 3ª Tel.: 22 74 50
MOVIMENT COMUNISTA DE LES ILLES (MCI)
Joaquín Mª Bover, 18 - 1ª

1.- SE IMPONE LA MONARQUIA COMO FORMA DE ESTADO

Lógicamente, con el visto bueno de la derecha. Y lo que no es tan lógico, con el «consenso» del PSOE y del PCE, partidos de la izquierda.

El Rey, que fue designado por Franco. La Corona no es una institución democrática, porque no es elegida ni tiene duración determinada su mandato.

Lo democrático es que se someta a referéndum la forma de Estado que el pueblo quiera: Monarquía o República.

Por el contrario, se propondrá un único referéndum sobre dos cuestiones totalmente distintas: el Rey y la Constitución. Se quiere imponer al pueblo que se defina sobre ambas cosas a la vez. O todo o nada. Como si fuera lo mismo una Constitución, que el Rey o la Monarquía. Con esto se quiere esconder el auténtico problema, que el pueblo exprese sus ideas monárquicas o republicanas.

2.- LOS EMPRESARIOS GANAN, LOS TRABAJADORES Y EL PUEBLO PIERDEN: ES UNA CONSTITUCION CAPITALISTA.

Es una Constitución que no reconoce otro sistema válido más que el capitalista: la economía «social de mercado», la propiedad privada, el derecho de herencia...

Además, se han recortado los derechos de huelga y de sindicación y, sin embargo, no queda claro ni definido que los capitalistas no puedan cerrar sus empresas en caso de conflicto colectivo. Es decir, que no quede prohibida la práctica del «lock-out». El derecho de los trabajadores a controlar la actividad productiva no se contempla, dejando a los capitalistas todo el dominio de la economía.

3.- UNA CONSTITUCION QUE MANTIENE CASI SIN DERECHOS A LOS PUEBLOS DEL ESTADO.

En primer lugar, no reconoce el derecho de autodeterminación, por el cual cada pueblo puede decidir su destino. Por el contrario, la «unidad de la patria» sigue siendo impuesta. En cuanto a las autonomías, la mayor parte de las atribuciones corresponden al Estado (poder central) y sólo unas pocas a las instituciones autónomas. De momento no cabe hablar propiamente de autonomías, sino de una tímida descentralización administrativa.

4.- UNA CONSTITUCION ANTIFEMINISTA.

No se reconoce el derecho de la mujer a decidir si quiere o no tener hijos y el número de los que desea. Tampoco se reconoce el divorcio.

La Constitución no contempla el derecho al aborto ni el uso de anticonceptivos u otros métodos para controlar la natalidad. Mientras tanto, se ha remitido al Código Penal la modificación de los artículos que penalizaban el uso y venta de anticonceptivos y algunos de los llamados «delitos sexuales» como el adulterio y el amancebamiento.

Pero la tolerancia NO es libertad. Ni despenalización es reconocer los legítimos derechos de las mujeres.

Tampoco, remitir la separación matrimonial al derecho civil como se hace en esta Constitución es reconocer ni mucho menos el divorcio libre. Y menos una Constitución que, como esta, no es imparcial, sino que privilegia y protege a la Iglesia Católica.

5.- LA IGLESIA Y EL ESTADO: SIGUEN UNIDOS.

Una elemental norma democrática en cualquier Constitución es la separación total entre lo religioso y lo político, entre el Estado y cualquier tipo de creencias. En esta constitución los poderes públicos protegen a la Iglesia Católica a la que se privilegia en cuanto a reconocimiento y trato.

Además, se reconoce la «libertad de enseñanza» y la protección a la enseñanza privada tan vinculada a la Iglesia.

Por otra parte, ¿dónde se ha visto, en qué Constitución democrática, que el Estado NO se defina como laico, como un poder al margen de la religión?

6.- EL EJERCITO PUEDE INTERVENIR EN ASUNTOS CIVILES Y POLITICOS.

Como bajo el franquismo, el Ejército tiene en esta Constitución el papel de defender el Estado, del «enemigo interior». Porque éste y no otro es el papel que la Constitución le asigna en cuanto defensor del «ordenamiento constitucional».

Además, las Fuerzas Armadas tienen la función de defender la «integridad territorial de España»; misión a través de la cual se da pie para que sea el Ejército el intérprete de los derechos de los pueblos, para que sea quien diga la última palabra de hasta dónde pueden llegar o no las autonomías.

Como puede verse según la Constitución se configura un Ejército que interviene en los asuntos civiles y políticos.

Sin embargo, los miembros del Ejército tienen menos derechos que los demás ciudadanos. No pueden ser elegidos, y están excluidos prácticamente de los derechos de asociación, reunión, expresión y petición colectiva.

Se ha pretendido de este modo aislar al Ejército del pueblo y de la democracia.

7.- NUESTRA LIBERTAD, AMENAZADA POR LOS ESTADOS DE ALARMA, SITIO Y EXCEPCION.

En la Constitución que se está gestando no sólo se recortan las libertades, sino que, además, éstas sufren una amenaza constante: la posibilidad de que se decreten estados de alarma, sitio y excepción, con la suspensión de las garantías de los ciudadanos, y plenos poderes para las fuerzas policiales.

ESTA CONSTITUCION QUE SE ESTA ELABORANDO NO ROMPE TOTALMENTE CON EL FRANQUISMO.

El Proyecto recoge no pocos aspectos del pasado franquista: una Monarquía instaurada por el propio Franco y sobre la que el pueblo no ha podido pronunciarse; un Ejército que interviene en la vida política y es guardián del orden capitalista; un Estado que no es laico sino que se identifica con la jerarquía de la Iglesia católica; la negación de la libertad de los pueblos del Estado español.

El Proyecto autoriza al Gobierno a liquidar los derechos democráticos decretando el Estado de Excepción.

El Proyecto se pronuncia a favor del capitalismo y limita los derechos de los trabajadores, incluido el de huelga.

El Proyecto niega derechos elementales de la mujer.

El Proyecto consagra una autonomía vacía, impidiendo una autonomía real y efectiva para nuestros pueblos.

Com dic copsada per la troballa, pel significat d'aquesta data ignominiosa, no em vaig fixar gens amb l'opuscle que hi estava al mig d'aquests retalls. Era molt posterior, i el vaig obviar. Però sense cercar-lo, i a rel de una xerrada de Memòria de Mallorca, en el marc de la celebració d'unes Jornades Anti-feixistes (22-23 de gener), va caure un altre cop a les meves mans l'opuscle. I vet-ho aquí, que amb la què tenim organitzada, degut al resultat electoral del 20D, i molt especialment amb el tema de la Constitució del 78, intocable, manco quan interessa canviar-la (art.135), m'en vaig adonar que en el 1978 ja hi va haver molta gent que s'en va adonar que ens estaven, literalment, timant! Entre aquesta gent, el meu pare.

L'opuscle convoca a un mitin demanant l'**abstenció**. Aquest mitin estava organitzat per l'**Organització d'Esquerra Comunista (OEC)** i el **Moviment Comunista de les Illes Balears (MIC)**.

Les raons per l'abstenció les donen i de manera molt acurada a l'interior del document, i a la darrera plana exposen els següents motius:

- És una Constitució Monàrquica per definició
- Nega el dret a l'Autodeterminació
- Retalla extraordinàriament l'autonomia dels pobles
- Es declara obertament capitalista
- Ignora els drets propis dels Treballadors
- Oblida les reivindicacions de la Dona
- Preveu tota mena de limitacions als drets dels ciutadans.

De rabiosa actualitat!
Em sembla que el meu pare hi va anar al mitin. ■

